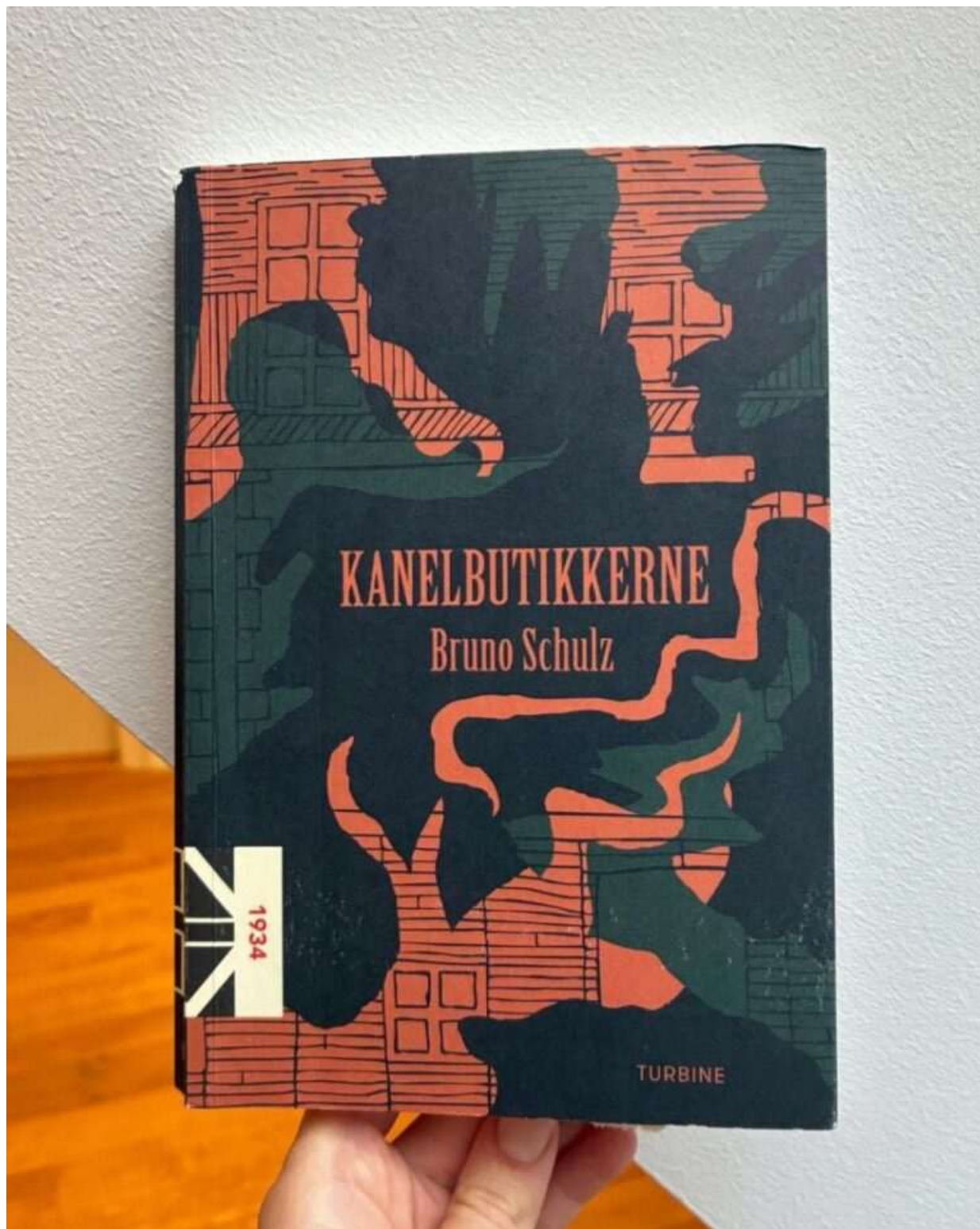

Et fader-mémoire iklædt fjer og pels

Skrevet af [Oscar Juul](#) • 30. oktober 2025

Samme dag jeg færdiglæser *Kanelbutikkerne*, tikker der en nyhed ind på min telefon; forlaget Turbine nedlægger deres skønlitterære redaktion. Altså, selvsamme forlag som netop har udgivet Bruno Schulz' roman fra 1934, nyoversat af Judyta Preis og Jørgen Monrad. At dette polske fader-mémoire skulle nå med, inden forlagets lukketid, er et heldigt sammentræf. Vi er blevet beriget med et værk, der både er poetik og musik.

Blot halvanden times køretur fra Kiev i sydvestlig retning ligger Drohobycz. Byen hvor Bruno Schulz levede sit liv, indtil han en dag lå nedskudt, foran bageren i 1942. Og netop byen Drohobycz danner bagtæppe for bogens scener, både de forheksede, snørklede gyder og de knopskydende industrikvarterer. Byen ligger i det daværende Polen, nuværende Ukraine – og måske derfor udkommer romanen på ny, i disse oprustningsår.

Nyoversættelsen af *Kanelbutikkerne* afløser Jess Ørnbos Gyldendalsudgave fra 2007. Og skal man pege på et stilistisk eksempel,

der illustrerer de to oversættelsers kontrasterende orientering, er dét Ørnsbo gengav som 'behåring, korthåret og skaldede' blevet til 'pels, pelset og pelsede'. Ordgentagelser er hyppigere forekommende, og vægter tungere end akkurat semantik. Ja, sætningerne glider simpelthen lettere ned.

Musikalitet

Romanen er flere ting på samme tid. Den er 13 kapitler, som skildrer en far, der mister forstanden for øjnene af et følsomt barn. Den er samtidig 13 drømmende fortællinger, der fortryller et uddramatisk landsbyliv, og som næsten kan læses uafhængigt af hinanden.

I værket låner læseren barnets blik til at se med. Og ikke meget mere end det. Barnets krop eller indre følelser beskrives så sjældent, at man glemmer, at barnet er mere end øjne. Hos den lille familie, der lever af at drive en tekstilforretning, er hovedpersonen faren: »Min far svandt langsomt ind, visnede for øjnene af os.« Faren undergår flere forvandlinger og falder pludselig udenfor familiens menneskelige fællesskab. Faren visnede ikke som et blad eller en plante gør det. I værket er det at visne, at tage form som fugl og kakerlak, at føre tirader med tekoppen. Jeg kan ikke undgå at bemærke, hvordan tjenestepigen Adela farer rundt for at holde hjemmet velfungerende, med sin »jernhårde disciplin«, imens faren ikke er til mere hjælp end det pelsede græs i haven, og migrænen igen har tvunget moren på ottomanen.

Der er øjeblikke (mange!), hvor tekstens stoflighed giver vinger til det billede der kommunikeres. Tag lyden af de fuglestemmer der høres fra loftet: »deres kukken, kvidren, kurren og kaglen.« Fuglenes **k**lakofoni

kastes ud af de hårde k-gentagelser. Hos Ørnsbo er fuglelydene »larmen, basken, galen og kaglen.« Her holdes rytmen godt nok af ordenes bløde udgange, men lydbilledet bliver aldrig rytmemættet i samme grad, som i nyoversættelsen.

Ingen kan efter læsningen af *Kanelbutikkerne* være i tvivl om, at Schulz har strøet rundhåndet med allitterationer. At lave opremsende lydeffekter er blot én anvendelse. Figuren optræder andetsteds som sætningsopbyggende motor. For eksempel når den bedårende hundehvalp, Nimrod, sidder i familiens »køkken, kluntet og klynkende.« Så ved man på tre ord, *hvor* vi er, *hvordan* den er og *hvad* den foretager sig. Kondensationerne fungerer, fordi skriften er bygget på en betydningsskabende musikalitet.

Materialisme

I flere scener forsvinder faren ind i sin egen forestillingsverden, snart er han profet, snart er han fugl. I de øjeblikke retter barnet sit blik mod livløse genstande i hjemmet, i haven, i byen. Overalt sker små subtile besjælinger, det kunne være at »spejlene sendte skjulte blikke til hinanden«, eller som Schulz ofte ynder, at give mørket og luften form: »Med ansigterne mod mørkets pelsede mave blev vi båret af sted på et bølgende åndedræt, ud i et stjerneløst intet.« Det bølgende åndedræt? Det er fremkaldt af »vinterstormens mørke lunger.« Disse kropsliggørelser trækker paradoksalt nok ikke natten og vinden i retning af det menneskelige. Nej, de puster en let genfortryllende sitren ind i de objekter, barnet-jeget sanser. Sprogets formfulde udtryk kan som sådan ikke forenes med et barns stemme, det barnlige ligger tværtimod i det jeg vil kalde en fornuft tømt fantasi. t.

Grænserne mellem fantasi og virkelighed er forskellige i de to oversættelser. I en scene hvor sneen smelter, skriver Ørnsbo: »Sneen var skrumpet ind til et poset og uldlignende lag der mest af alt lignede en uskyldig og sød lammepels og som duftede af violer«. Og i den nye: »Snedriverne var skrumpet ind til små hvide lam, søde og uskyldige lammepelse, der duftede af violer.« Her er det naturalistiske forbehold opløst. Intet uldlignende, bare små hvide lam. Resten er op til læseren.

Genudgivelse

Schultz' barnejeg indkapsler farens forfald i bogens stemme. Gentagelserne af ord og ordlyde, besjælende beskrivelser, står som et forsøg på en inderliggørelse af farens fragmenterede subjektivitet; et forsøg på at samle ham i skriften. Da faren begynder på sine halvgale monologer, radikaliserer han sjæl/legeme-problematikken i en modig materialisme, der kommer moderne økokritik mange år i forkøbet. Skriften udvikler sig til et lingvistisk forsøg på at lytte til materiens stemme. Det er denne indbyggede poetik i samklang med ordenes musikalitet, der vidner om, hvorfor nyoversættelser er så fantastisk vigtige. Derfor vil vi i fremtiden savne og mangle Turbines indsats for at bringe umage oversættelser af stor verdenslitteratur til Danmark (Nabokov, Faulkner og Södergran...). Det føles som om verden nu er blevet en anelse mindre.

Kanelbutikkerne af Bruno Schulz er nyoversat af Judyta Preis & Jørgen Herman Monrad og udgivet på forlaget Turbine i 2025.

[Vis mere info](#)